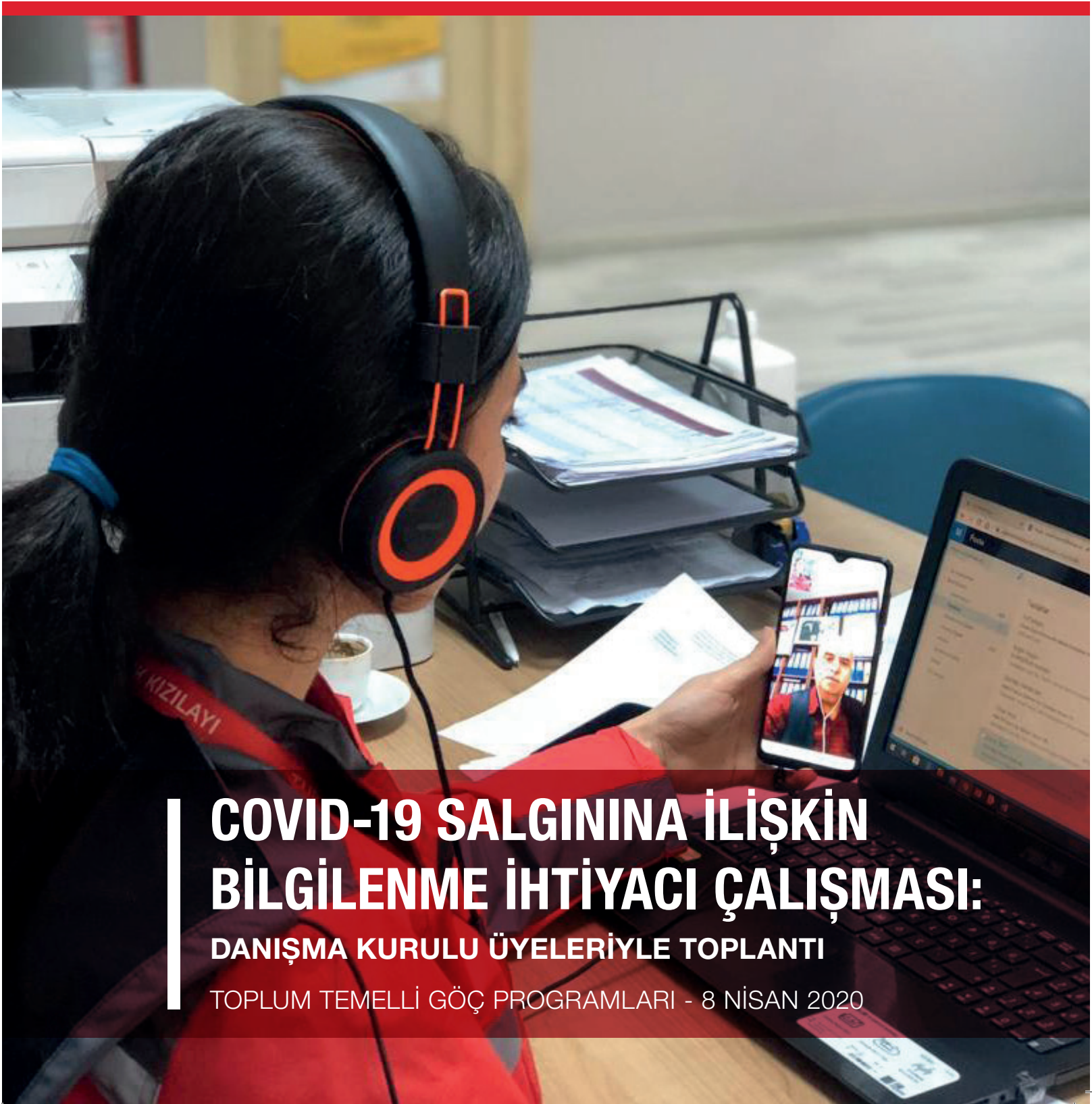

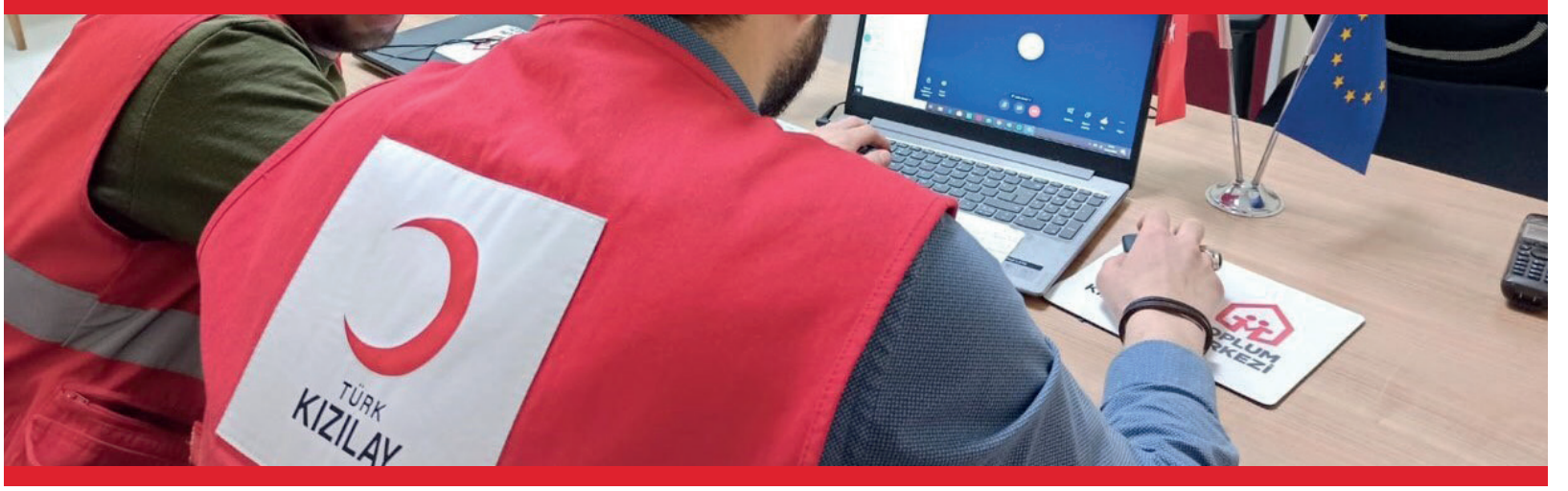
This project is funded by the European Union.
Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.
هذا المشروع تم تمويله من قبل الاتحاد الأوروبي

COVID-19 SALGININA İLİŞKİN BİLGİLENME İHTİYACI ÇALIŞMASI:

DANIŞMA KURULU ÜYELERİYLE TOPLANTI

TOPLUM TEMELLİ GÖÇ PROGRAMLARI - 8 NİSAN 2020

COVID-19 SALGININA İLİŞKİN BİLGİLENME İHTİYACI ÇALIŞMASI:
DANIŞMA KURULU ÜYELERİYLE TOPLANTI
TOPLUM TEMELLİ GÖÇ PROGRAMLARI
8 NİSAN 2020

Hazılayanlar

Semih Paslı
Mehmet Akdaş
Sayeeda Farhana
Toplum Merkezleri Sosyal Uyum Ekibi

Grafik Tasarım

Engin Aygün

Yayıncı

Türkiye Kızılay Derneği
Ataç Sok. No: 32 Kızılay - Çankaya - Ankara

Bu yayın Avrupa Birliği'nin maddi desteği ile hazırlanmıştır. İçerik tamamıyla Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu (IFRC) ve Türk Kızılay'ın sorumluluğu altındadır ve Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmak zorunda değildir.

İÇİNDEKİLER

Giriş	5
Neden Danışma Kurulu toplantısı gerçekleştiriyoruz?	7
Başlıca Bulgular	11
Kısıtlamalar ve Zorluklar.....	20
Öneriler	22
Derhâl alınacak aksiyonlar	22
Orta ve Uzun vadeli planlar.....	23

مركز التطوعية

**COVID-19 SALGININA İLİŞKİN BİLGİLENME İHTİYACI ÇALIŞMASI:
DANIŞMA KURULU ÜYELERİYLE TOPLANTI**

GİRİŞ

COVID-19 pandemisi, hem halk sağlığı krizine hem de insancıl krize yol açmış ve dünyanın dört bir yanında insanların yaşamlarını, sağlıklarını ve geçim kaynaklarını etkilemiştir. Mevcut durumda yerinden edilmiş ve çatışmalardan etkilenen korunmasız kişiler, sosyo-ekonomik koşulların etkilenmesiyle birlikte COVID-19 salgını karşısında daha büyük bir risk altındadır. Bu salgın, günlük rutinlerin bozulması ve sosyal izolasyon sonucunda ruhsal sağlığı ve psikolojik iyilik halini etkileyerek insanlarda kendi sağlıkları ve sevdiklerinin sağlığı konusunda korku ve endişeye yol açmaktadır.

Türkiye’de 7 Nisan 2020 itibarıyla onaylanmış vaka sayısı 30.217, ölüm sayısı ise 649’dur. Türkiye’de vaka sayısı artmaya devam ederken Türk yetkililer çeşitli önlemler almıştır. Bunlar arasında okulların kapatılması, 65 yaş ve üzeri kişiler için sokağa çıkma yasağı getirilmesi, esnek çalışma düzeninin sağlanması (ör. evden çalışmak), kişilere evde kalmalarının tavsiye edilmesi ve toplu etkinliklerin yasaklanması bulunmaktadır. 21 Mart 2020 itibarıyla 68 ülkeden giriş ve çıkışlar durdurulmuştur. Sağlık Bakanlığı, COVID-19 hastalarının tedavi edilmesi için gereken sağlık tesislerinin temin edilmesine ilişkin girişimlerini artırmaktadır. Sağlık Bakanlığı ayrıca resmi internet siteleri, TV, sosyal medya aracılığıyla kamu farkındalığını artırmak amacıyla COVID-19’un önlenmesi konusunda Bilgi, Eğitim ve İletişim (IEC) materyalleri (afişler ve videolar) hazırlayıp yayımlamaktadır.

Toplum Temelli Göç Programı kapsamında Türk Kızılay; enfeksiyon belirtileri, enfeksiyon riskinin önlenmesi, ellerin yıkanması ve maske takılması gibi çeşitli konularda personel ve gönüllüler aracılığıyla sokaklarda, pazarlarda, otobüs duraklarında ve ev ziyaretlerinde COVID-19 hakkında bilgi vererek duruma müdahale etmektedir. Hem göçmenler hem de yerel halk arasında broşür dağıtılmakta ve Türk Kızılay’ın Facebook, Twitter ve Instagram hesaplarında konuya ilişkin Türkçe ve Arapça videolar yayımlanmaktadır. Farklı toplulukların bilgiye erişimini sağlamak üzere COVID-19 konusunda ayrı bir internet sitesi de (www.kizilay.org.tr/corona/) Türkçe, İngilizce ve Arapça dillerinde hizmet vermeye başlamıştır. Sahada çalışan personel ve gönüllülere COVID-19’a ilişkin seminer ve çevrim içi eğitimler verilmekte, konuya ilişkin rehberler, broşürler ve videolar bu kişilerle paylaşılmaktadır. Türk Kızılay, farklı hizmetlerle göçmenleri ve yerel halkı desteklemek amacıyla Türkiye genelinde 15 şehirde 16 Toplum Merkeziyle hizmet vermektedir. Bu kapsamda her merkezin girişinde bulunan ekranlar vasıtasıyla COVID-19 hakkında videolar gösterilmektedir. Toplum üyelerinin merkezleri ziyaret edememesi ihtimaline karşı bu kişilere çevrim içi psikolojik destek hizmeti de sunulmaktadır.

COVID-19 SALGININA İLİŞKİN BİLGİLENME İHTİYACI ÇALIŞMASI:
DANIŞMA KURULU ÜYELERİYLE TOPLANTI

NEDEN DANIŞMA KURULU TOPLANTISI GERÇEKLEŞTİRİYORUZ?

Türk Kızılay, Toplum Merkezinin temel nitelik taşımayan faaliyetlerinin durdurulduğu ve kişilere evde kalmalarının tavsiye edildiği bir dönemde kişilerin COVID-19 hakkındaki bilgilere erişimini azami düzeye çıkarmayı hedeflemektedir. Türk Kızılay aynı zamanda toplum üyeleriyle tek yönlü bir bilgilendirmeden ziyade iki yönlü bir diyalog kurmaya odaklanmaktadır.

Söz konusu virüse ve bundan kaynaklanan salgına ilişkin anlayış hızla geliştiğinden kişilerin sahip olduğu bilgiler arasındaki farklılıkların yanlış anlamalara, söylentilere, güvensizliğe ve paniğe yol açması mümkündür. Bu nedenle birlikte çalıştığımız toplulukların geri bildirimlerini ve endişelerini dikkate almak ve bunlar doğrultusunda harekete geçmek, konuyla ilgili bilgi vermek, programları yeniden düzenlemek ve uzun süreli güven oluşturmak kritik önem taşımaktadır.

Türk Kızılay, hem göçmenleri hem de yerel halkı kapsayacak şekilde toplulukların COVID-19'a ilişkin bilgi, tavır ve haber ihtiyaçlarını ve iletişim için tercih ettikleri iletişim kanallarını anlamak amacıyla 26-27 Mart 2020 tarihlerinde 16 Toplum Merkezinin her birinde daha önceden hazır bulunan forumlar olan Danışma Kurulları ile çevrim içi toplantılar gerçekleştirmiştir.

Türk Kızılay, toplulukları dinlemenin ve onlarla birlikte hareket etmenin bu kişilerin hassasiyetlerini ele almayı kolaylaştırdığının ve daha kaliteli programlar üretmeyi sağladığının farkındadır. Bu sebeple Toplum Merkezlerinde yürüttüğü çalışmalarda Kızılhaç ve Kızılay Hareketi'nin Toplum Katılımı ve Hesap Verebilirlik (CEA) yaklaşımını kullanmaktadır. Hizmetlerin kişilerin ihtiyaçlarına karşılık vermesini ve düşüncelerini yansıtmasını sağlamak amacıyla Toplum Merkezlerinde 2018 itibarıyla Danışma Kurulları düzenlenmektedir. Danışma Kurulu, topluluk temsilcilerinden (yerel halk ve göçmenler) oluşmakta ve bu kişilerin Toplum Merkezi faaliyetleri ve onları etkileyen diğer konular kapsamında geri bildirimlerini ve endişelerini Türk Kızılay ve diğer paydaşlarla paylaşabileceği bir platform işlevi görmektedir. En fazla 15 üyeden oluşan kurul, farklı meslek ve yaş gruplarından erkek ve kadınlardan meydana gelmekte ve merkezde hizmet alan ve almayan kişileri kapsamaktadır. Danışma Kurulu, Toplum Merkezinde ayda bir kez düzenlenmektedir. Fakat COVID-19 salgını nedeniyle ve kurul üyelerinin internet ve sosyal medya erişimi olduğu dikkate alınarak toplantılar artık telefon, WhatsApp ve Skype aracılığıyla çevrim içi yürütülmektedir. Kurul üyeleri, devam etmekte olan krizde göçmenlerin ve yerel halkın temsilcileri olarak olumlu davranışları teşvik etmek üzere sağlık, hijyen ve benzeri konulara ilişkin farkındalık yaratmak, doğru bilgileri sunmak ve temel mesajları topluluklarıyla paylaşmak kapsamında kritik bir rol oynamaktadır. Üyeler ayrıca COVID-19 konusunda topluluklarında yaygın görülen endişeler, sorunlar ve söylentiler üzerine düşünüp bunları Türk Kızılay ile paylaşarak iki yönlü bir diyalog kurmaktadır.

16 Toplum Merkezinin COVID-19 temalı çevrim içi toplantıya katılan Danışma Kurulu üyelerinin sayısı ve dağılımı aşağıdaki tabloda belirtilmektedir. Toplantıya toplamda 150 toplum üyesi katılmıştır. Bu kişilerin 81'i erkek, 69'sı kadın, 110'u göçmen, 40'i ise yerel toplum üyesidir.

COVID-19 SALGININA İLİŞKİN BİLGİLENME İHTİYACI ÇALIŞMASI:

DANIŞMA KURULU ÜYELERİYLE TOPLANTI

Sıra No	Toplum Merkezi	Danışma Kurulu üyelerinin sayısı ve dağılımı				
		Yerel Halk		Göçmenler		Toplam
		Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	
1	Adana Toplum Merkezi	0	1	0	7	8
2	Ankara Toplum Merkezi	4	1	2	2	9
3	Bağcılar Toplum Merkezi	0	0	2	10	12
4	Bursa Toplum Merkezi	2	0	6	4	12
5	Hatay Toplum Merkezi	0	2	2	4	8
6	İzmir Toplum Merkezi	0	4	3	2	9
7	Gaziantep Toplum Merkezi	3	1	6	2	12
8	Kahramanmaraş Toplum Merkezi	0	4	2	3	9
9	Kayseri Toplum Merkezi	2	2	3	2	9
10	Kilis Toplum Merkezi	1	0	3	5	9
11	Konya Toplum Merkezi	1	0	3	3	7
12	Mardin Toplum Merkezi	3	1	1	5	10
13	Mersin Toplum Merkezi	2	1	4	2	9
14	Sultanbeyli Toplum Merkezi	0	1	3	6	10
15	Şanlıurfa Toplum Merkezi	2	0	5	4	11
16	Kocaeli Toplum Merkezi	2	0	2	2	6
Toplam		22	18	47	63	150

COVID-19 SALGININA İLİŞKİN BİLGİLENME İHTİYACI ÇALIŞMASI:
DANIŞMA KURULU ÜYELERİYLE TOPLANTI

COVID-19 SALGININA İLİŞKİN BİLGİLENME İHTİYACI ÇALIŞMASI:
DANIŞMA KURULU ÜYELERİYLE TOPLANTI

BAŞLICA BULGULAR

Danışma Kurulu üyeleriyle COVID-19'a ilişkin bilgilendirme ihtiyaçları üzerine yürütülen tartışma aşağıdaki soruları baz almıştır ve verilen cevaplar aşağıda özetlenmiştir. Bu cevaplar COVID-19'un önlenmesi kapsamında sunulmaya devam eden sağlık eğitimi, CEA ve iletişim faaliyetleri üzerinde yapılacak değişiklikleri yönlendirmek üzere kullanılacaktır.

COVID-19 hakkında şimdiye kadar ne gibi bilgiler aldınız? (bu soruyla topluluğun COVID-19 konusundaki bilgi düzeyini belirlemek amaçlanmıştır)

İlgili tüm bölgelerin Danışma Kurulu üyeleri COVID-19 salgını, enfeksiyon belirtileri, hastalığın yayılma biçimi ve hastalık riskini azaltma yöntemleri konusunda orta düzeyde bilgi sahibidir. Üyeler, enfeksiyonun yaygın görülen belirtileri arasında ateş, kuru öksürük, boğaz ağrısı ve solunum güçlüğü bulunduğunu ifade etmiştir. Virüs öksürme ve hapşırma sırasında damlacık yoluyla veya enfekte olmuş ellerle gözlere ya da ağza dokunma yoluyla bulaşabilmektedir.

Fakat Hatay'da üyeler virüsün nasıl yayıldığını bilmemekle birlikte enfeksiyon riskini önlemek için gerekli tavsiyeleri uygulamaktadır. Kurul üyelerinden bazıları virüsün yalnızca hava yoluyla ya da hasta kişiyle temas yoluyla bulaşmadığını, yabani hayvanlardan da bulaşabileceğini bilmektedir. Bazı üyeler ise enfeksiyon belirtileri arasında koku ve tat alma yetisinde azalma, iştah kaybı ve karın şişkinliği olduğunu da belirtmiştir. Belirtiler hastalığa maruz kaldıktan sonra dört gün içinde görülmekte ve solunum sistemini etkilemektedir. Üyeler ileri yaştaki kişilerin ve kronik rahatsızlığı olan ya da bağışıklık sistemi zayıf olan kişilerin enfeksiyon riskinin daha fazla olduğunu bilincindedir. Üyelerin neredeyse hepsi COVID-19'un ölümcül olduğunu, ilk olarak Çin'de yarasa gibi yabani hayvanlar yoluyla bulaştığını, daha sonra diğer ülkelere yayıldığını bilmektedir. Kocaeli'de kurul üyeleri göçmenlerin yerel halka oranla COVID-19 konusunda daha az bilgi sahibi olduğunu belirtmiştir. Bunun sebebi dil bariyeridir. Takip ettikleri sosyal medya hesaplarında COVID-19'a ilişkin Arapça bilgilerin sınırlı olduğu ve Türk Kızılay'ın sosyal medya gönderilerini yeteri kadar takip etmedikleri görülmektedir. Bu durum göçmenlerin olumlu davranışları uygulayıp gerekli önlemleri almasını olumsuz yönde etkileyebilmektedir.

COVID-19 konusunda öğrendiğiniz bilgilerle ne yaptınız? (bu soruyla topluluğun el yıkama, evde kalma, maske kullanma gibi olumlu davranışları uygulayıp uygulamadığını anlamak amaçlanmıştır)

Üyeler, hastalık bulaşma riskini önlemek için elleri sabunla yıkama, kişisel hijyen kurallarını uygulama, evde kalma, yüzeyleri ve evi dezenfektanla ya da çamaşır suyuyla temizleme, maske ve eldiven kullanma ve dışarıdayken sosyal mesafeyi (1 metre) koruma gibi gerekli önlemleri almaktadır. Kurul üyeleri bu bilgileri Türk Kızılay'ın resmi kanalları ve sosyal medya hesapları vasıtasıyla öğrendiklerini belirtmiştir.

Üyeler COVID-19 bulaşma riskini azaltmak için atılacak en önemli adımların elleri sık sık sabunla ve en az 20 saniye boyunca yıkamak ve "Evde Kal" çağrısına uymak olduğunu vurgulamıştır. Kalabalıklardan kaçınmak, sağlıklı besinler tüketmek, su içmek ve hapşırma veya öksürme sırasında ağzı kağıt mendille kapamak,

COVID-19 SALGININA İLİŞKİN BİLGİLENE İHTİYACI ÇALIŞMASI:

DANIŞMA KURULU ÜYELERİYLE TOPLANTI

kullanılan mendili hemen çöpe atmak ve elleri sabunla yıkamak gibi doğru hijyen kurallarını uygulamak COVID-19 bulaşma riskini önemli ölçüde azaltabilmektedir.

Kayseri’de bu adımlar yerel halka kıyasla göçmenler tarafından daha istikrarlı bir şekilde uygulanmaktadır. Fakat Adana ve Mersin’de göçmenlerin bu pandeminin Suriye’de karşılaştıkları çatışma kadar kritik bir durum olmadığını düşünerek bu tavsiyelere daha az uyduğu gözlemlenmiştir. Kocaeli’deki topluluk, evleri temizlemek için aşırı miktarda çamaşır suyu kullanmaktadır. Bu da sağlık açısından baş ağrısı ve geniz yolu rahatsızlığı gibi olumsuz etkilere yol açmaktadır.

Kurul üyeleri topluluklarında ekonomik durumu iyi olmayan ve işe gitmek için dışarı çıkmak zorunda olan kişilerin bulunduğunu, bu nedenle bu kişilerin gerekli önlemleri alamadığını belirtmiştir. Türk Kızılay’ın bu topluluktaki ihtiyaç sahiplerine ve korunmasız kişilere hijyen setleri dağıtmasını önermişlerdir.

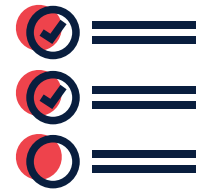
COVID-19’a ilişkin bilgileri nereden alıyorsunuz? (bu soruyla bilgi kaynaklarının (ör. sosyal medya, internet siteleri, komşular vb.) öğrenilmesi amaçlanmıştır)

Kurul üyeleri COVID-19’a ilişkin bilgileri sosyal medyadan (Facebook, WhatsApp, Twitter, YouTube), televizyondan (özellikle TRT, TRT Arabi, Al Jazeera), Sağlık Bakanlığından, kamu kurumlarından, gazeteden, Dünya Sağlık Örgütünden (WHO) ve Türk Kızılay’ının sosyal medya kanallarından ve internet sitesinden aldıklarını belirtmiştir. Kocaeli’de göçmenler bilgi erişimindeki en önemli engellerden birinin dil bariyeri olduğunu ifade etmiştir. Adana ve Kocaeli’de göçmenler yaygın olarak sosyal medya (Facebook) kullanırken yerel halk arasında hem sosyal medya (Facebook) hem de televizyon kullanımı yaygındır. Türk Kızılay’ın platformu Mersin, İzmir ve Kilis’te kullanılan bilgi kaynakları arasında gösterilmiştir.

Mevcut COVID-19 salgınına ilişkin olarak şu anda en çok öğrenmek istediğiniz konu nedir? ((ör. belirtiler, yayılma biçimi, önleme yolları vb. konular)

Danışma Kurulu üyeleri, toplulukların COVID-19’a ilişkin olarak enfeksiyon belirtileri, bulaşma biçimi, enfeksiyon riskini önleme yolları (özellikle kronik hastalığı olan kişilerde), 14 günlük karantinanın önemi ve bu süre içinde nasıl davranılması gerektiği konusunda daha fazla bilgiye ihtiyaç duyduğunu dile getirmiştir. Toplulukların COVID-19 hakkındaki sorularını kime yöneltebilecekleri, enfeksiyon belirtileri gösterdiklerinde teşhis için nerede test yaptırabilecekleri ve hasta olmaları durumunda ne yapmaları gerektiği konusunda bilgi sahibi olmaları gerekmektedir.

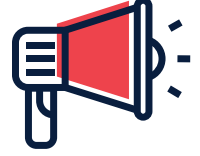

Kayseri ve Konya’daki topluluk (özellikle Suriyeliler) COVID-19 konusunda güvenilir bilgi kaynaklarının hangileri olduğunu öğrenmek istemektedir. Şanlıurfa ve Adana’daki topluluk ise Türk Kızılay’ın eldiven, maske ve dezenfektan dağıtımını dâhil olmak üzere COVID-19 kapsamındaki hizmetlerini ve devletin korunmasız aileler için herhangi bir yardımı olup olmadığını öğrenmek istemektedir.

Her bölgenin Danışma Kurulu üyeleri göçmenlerin ve yerel halkın uzaktan eğitim programı ve Vefa Sosyal Destek Grubu hakkında daha fazla bilgiye ihtiyaç duyduğunu vurgulamıştır. Gaziantep’te kişiler COVID-19 belirtileri ile diğer solunum rahatsızlıkları belirtilerini karıştırmaktadır. Kurul üyeleri çocuklara koronavirüsü anlatmalarını sağlayacak bilgi materyali talep etmiştir. Üyeler, virüsün farklı yüzeylerde (cam, çelik, cilt) kalma süresi, COVID-19 için herhangi bir tedavi olup olmadığı ya da salgının ne zaman bitebileceği konusunda da bilgi almak istemektedir.

COVID-19 hakkında doğru ya da yanlış olup olmadığından emin olmadığınız herhangi bir şey duydunuz mu? Duyduysanız kimden duydunuz? (söylentiler)

Danışma Kurulu üyeleri COVID-19 konusunda toplulukta (hem göçmenler hem de yerel halk) yayılan çeşitli söylentiler olduğuna işaret etmektedir. Bu söylentiler en fazla ağızdan ağza ve sosyal medya vasıtasıyla (Facebook, Twitter, Instagram ve WhatsApp) yayılmaktadır. Topluluk içinde yayılan yanlış bilgi ve söylentiler sosyal gerilime neden olabilmekte ve zararlı davranışlara yol açabilmektedir. Bu nedenle topluluklara doğru bilgiler sunarak bunların önüne geçilmesi gerekmektedir. Örneğin İzmir’de bazı Danışma Kurulu üyeleri söylentileri doğrulamak için farklı resmi internet sitelerini kontrol ettiklerini belirtse de topluluklara doğru bilgilerin verilmesi için video ve görsel materyallerin geliştirilmesi ve resmi sosyal medya hesaplarında ve televizyon kanallarında yayımlanması gerektiğini ifade etmektedir.

COVID-19 SALGININA İLİŞKİN BİLGİLENME İHTİYACI ÇALIŞMASI:

DANIŞMA KURULU ÜYELERİYLE TOPLANTI

Farklı türlerde söylenti örnekleri ve bunların nerelerde yayıldığı aşağıda liste halinde verilmektedir.

Sıra No	Söylentiler	Konum
1	Koronavirüs, Suriyeli toplulukta daha hızlı yayılır.	Kayseri
2	Suriyeliler kişisel hijyenine dikkat etmediği için koronovirüsten ölenlerin hepsi Suriyelidir.	Mardin
3	Dua ederseniz ve abdest alırsanız koronavirüs bulaşmaz.	Kilis
4	İnsanlar soğan, sarımsak ve çorbanın koronavirüsü önleyebileceğini düşünüyor.	Kilis, Ankara, İzmir
5	Koronavirüs olan kişilerin iyileştikten sonra çocuğu olmayacak.	Şanlıurfa
6	Burnu düzenli olarak tuzlu suyla temizlemek enfeksiyon riskini önleyebilir.	Ankara
7	Vücudun her yerini alkolle ovma enfeksiyon riskini önleyebilir.	Ankara
8	Bol bol gargara yapmak veya su içmek enfeksiyon riskini önleyebilir.	Ankara, İzmir
9	Sıcak suyla duş almak, koronavirüs bulaşma riskini önleyebilir.	Ankara
10	Dışarıya her çıktığımızda maske takmak enfeksiyon riskini önleyebilir.	Ankara
11	Antibiyotik kullanmak, koronavirüs bulaşma riskini önleyebilir.	Ankara
12	Koronavirüs yalnızca yaşlıları ya da 65 yaş üstü kişileri etkiler.	Ankara, Mersin
13	Sosyal medyada rüyada peygamber görmenin ve peygamberin önerdiği yiyecekleri yemenin enfeksiyonu önleyebileceğine dair söylentiler çıkmıştır.	Ankara
14	COVID-19 kapsamında açıklanan ölü sayısı ve onaylanan vaka sayısı doğru değil.	Hatay, Mersin
15	Bol miktarda çay ve tuzlu su içmek ve hijyen ürünleri kullanmak koronavirüs enfeksiyonunu önleyebilir.	Kahramanmaraş
16	Topluluktaki insanların yarısından fazlasının bu virüs nedeniyle öleceğine dair bir inanış vardır.	Kocaeli
17	Koronavirüs yağmur suyuyla bulaşabilir, bu nedenle yağmur yağarken dışarı çıkılmamalıdır.	Kocaeli
18	Koronavirüs ilacı bulundu.	Mardin
19	Koronavirüs ilacı, sumak bitkisidir.	Mardin, İzmir
20	Türkiye'nin durumu İtalya'dan daha kötü olacak.	Konya
21	Kişi koronovirüsten iyileşse bile gelecekte solunum rahatsızlıkları yaşayacak.	Adana
22	Ülkeler arasında yürütülen biyolojik bir savaş var ve koronavirüs biyolojik silah olarak kullanılıyor ya da bu durum büyük şirketlerin ve ilaç şirketlerinin büyümesi için planlanan bir durum olabilir.	Kayseri, Mersin, İzmir
23	Virüs deniz hayvanlarından ve hayvansal gıdalardan bulaşıyor ve kolayca ve hızla yayılıyor.	Mersin
24	Hastanelerde koronavirüs var.	Gaziantep
25	Özel hastaneler hasta olduğunda tedavi olmana izin vermiyor.	Hatay

**Türk Kızılay'dan COVID-19'a ilişkin bilgileri nasıl almak istersiniz?
(ör. Facebook, Twitter, kitapçık, broşür vb. tercih edilen kanallar)**

Danışma Kurulu üyeleri, Toplum Merkezinde yüz yüze iletişim sağlayamamasından ötürü COVID-19 hakkında bilgi almak için tercih ettikleri çeşitli yolları dile getirmiştir. Bunlar arasında videoların ve broşür gibi görsel bilgi materyallerinin farklı dillerde yayımlanabileceği sosyal medya platformları (öncelikli olarak WhatsApp ve Facebook, sonrasında Twitter ve YouTube gibi kanallar) bulunmaktadır. Bazı üyeler ise televizyon (TRT Haber, TRT Arabi, TRT 1), SMS, telefon çağrısı, broşürler ve kamu kurumlarının, Sağlık Bakanlığının ve Türk Kızılay'ın resmi internet siteleri gibi kanalları tercih etmektedir. Türk Kızılay'ın kişilerin farkındalık düzeyini artırmak için çevrim içi eğitimler ve seminerler düzenleyebileceği de dile getirilmektedir.

Kilis'te üyeler COVID-19'a ilişkin bilgilerin paylaşılması için WhatsApp grupları oluşturmayı önermiştir. Yaşlılar ya da okuma veya yazma bilmeyen ve duyma güçlüğü yaşayan kişiler için işaret dili de dâhil olmak üzere farklı dillerde (Arapça ve Türkçe) videoların da faydalı olabileceği belirtilmiştir. Göçmenler arasında Facebook oldukça yaygın ve erişilebilir durumdadır ve COVID-19 hakkındaki bilgilerin yaygınlaştırılması için bu platform kullanımının azami düzeye çıkarılması önerilmektedir. Göçmenler için yazılı bilgilere kıyasla videolar ve görsel materyaller daha uygun olacaktır.

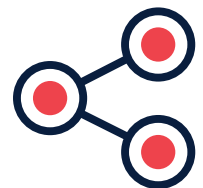
Kocaeli'deki üyeler; çocuklar, genç yetişkinler ve yaşlılar için ayrı içerik ve temel mesaj üretmeyi önermiştir. Yaşlılar için televizyon yayınları ve COVID-19'a ilişkin görselleri bulunan bilgi materyalleri etkili olabilmektedir. Kocaeli'de yaşayan göçmenler için WhatsApp oldukça erişilebilir durumdadır. Sultanbeyli'deki göçmen topluluğu, COVID-19 hakkında bilgi almak ya da soru sormak için ünlü Arap doktorlara güvenmektedir. Gaziantep'te ise topluluklar hangi bilgi kaynaklarına güvenebileceklerini bilmemekle birlikte Danışma Kurulu üyelerini dikkate almaktadır.

Kurul üyelerinden bazıları, COVID-19'a dair bilgilerin göçmenlerin yaşadığı mahallelerde ilgili yerel otoriteler tarafından megafon vasıtasıyla Arapça dilinde verilmesini önermektedir. Üyeler COVID-19 için Arapça dilinde broşürler hazırlanmasını ve temel bilgilerin reklam panolarında ya da göçmenlerin yaşadığı sokaklarda verilmesini talep etmiştir. Dini liderler de toplulukları olumlu davranışlara yönlendirmek ve tavsiye edilen önlemleri uygulamanın dini açıdan önemini açıklamak noktasında katılım göstermelidir.

Üyeler, Sağlık Bakanlığının temel mesaj ve duyurularının gün boyunca televizyon ve sosyal medya gibi çeşitli kanallar aracılığıyla daha sık bir şekilde yayımlanması ve paylaşılması gerektiğini belirtmektedir. Üyeler, Sağlık Bakanlığının farkındalığı artırmak için COVID-19 hakkında düzenli olarak kısa mesaj yollayabileceğini de ifade etmektedir.

Türk Kızılay'a COVID-19 hakkında soru sormak ya da geri bildirim vermek isterseniz bunu nasıl yapmayı tercih edersiniz? (mevcut durumda evin dışında fiziksel hareket önerilmediği için)

Üyelerin çoğu, yüz yüze iletişime ilişkin mevcut zorluktan ötürü Türk Kızılay'a COVID-19 hakkında soru sormak ya da geri bildirim vermek için telefonu ya da Whatsapp'ı kullanmayı tercih etmiştir. Bazı üyeler ise ilgili çağrı hatlarını veya 168 çağrı merkezini, Türk Kızılay'ın Facebook sayfasını veya Türk Kızılay'ın COVID-19'a özel internet sayfasını ve SMS hizmetlerini kullanabileceklerini dile getirmiştir. Danışma Kurulu toplantılarının

COVID-19 SALGININA İLİŞKİN BİLGİLENME İHTİYACI ÇALIŞMASI:

DANIŞMA KURULU ÜYELERİYLE TOPLANTI

Üyelerin soru sorabileceği ve topluluklarının temel endişelerini paylaşabileceği şekilde düzenli aralıklarla çevrim içi olarak yürütülmesi gerekmektedir. Kurul üyelerinin temel mesajların ve doğru bilgilerin topluluklarına ulaşması noktasında destek vermesi de mümkündür.

Çocuklar internet veya TRT'nin Devlet Kanalı aracılığıyla uzaktan eğitime erişebiliyor mu? Erişemiyorsa buna engel olan sebep nedir? (Milli Eğitim Bakanlığı çocukların eğitiminin internet veya TRT'nin devlet kanalı aracılığıyla sürdürülmesi gerektiğine karar vermiştir)

Üyelerin çoğu, çocukların Milli Eğitim Bakanlığının yakın bir zamanda başlattığı uzaktan eğitim programına internet veya TRT'nin televizyon kanalları vasıtasıyla erişebildiğini belirtmiştir. Fakat özellikle de göçmenler için bu programa erişim sağlama konusunda bazı zorluklar mevcuttur.

Çocuklar internet aracılığıyla Eğitim Bilişim Ağı (EBA) uygulamasını kullanarak ders alabilse de yayın süresi kısadır. Dahası, evde internet bağlantısı olmadığı için eğitim programına erişemeyen çok sayıda çocuk da bulunmaktadır. Türk vatandaşları genel olarak EBA uygulamasından fayda sağlasa da yeterli telefon ve bilgisayar olanaklarına sahip olmayan çok sayıda çocuğu bulunan göçmen aileleri de mevcuttur. Bu durum, bu çocukların uzaktan eğitime erişimini zorlaştırmaktadır.

Bir diğer zorluk da bazı göçmenlerin Türk televizyon kanallarını izlemedikleri için EBA'ya televizyon aracılığıyla erişim sağlayamamasıdır. Dahası, birçok ebeveyn EBA şifresinin nasıl alınacağını ve uygulama özelliklerinin nasıl kullanılacağını bilmemektedir. EBA uygulaması yeni bir eğitim biçimi olduğundan çocuklar da buna alışmakta zorlanmaktadır.

Kayseri'deki Danışma Kurulunun Suriyeli üyelerinden biri, annelerin uzaktan eğitim programı ve modüller hakkında bilgi paylaşmak amacıyla kendi aralarında bir WhatsApp grubu kurduklarını belirtmiştir.

Kahramanmaraş'taki üyeler, derslerin içeriğinin ve süresinin çocuklar için yeterli olmadığını ve göçmenlerden bazılarının dili anlamakta güçlük çektiğini ifade etmiştir. Çocuklar da ev ortamında odaklanmakta güçlük yaşamaktadır. Dolayısıyla, bu zorluklar ve mevcut COVID-19 durumu çocukların eğitimini sekteye uğratmıştır.

Adana'daki birçok çocuk EBA sisteminden haberdar değildir ve TRT'nin sunduğu uzaktan eğitim hizmeti göçmenlerin evlerinde yabancı uydu kanallarının kullanımından ötürü bazı durumlarda erişilememektedir. Yüksek hızlı internet hizmetlerini karşılayabilecek aileler, çocuklarının EBA'ya erişimini bir dereceye kadar sağlama olanağına sahiptir. Mersin'deki üyeler, öğretmen ve öğrencilerin iletişime geçmesi ve soruları birlikte cevaplaması gerektiğini ifade etmiştir. Bu, çocukların derslere odaklanmasını da sağlayabilecektir.

İzmir ve Sultanbeyli'de kurul üyeleri, özellikle de göçmenler arasında televizyonu ve telefonu olmayan kişiler olduğunu belirtmiştir. Bu kişiler hizmete televizyon aracılığıyla nasıl erişebileceklerini bilmemektedir. Üyeler, toplulukların EBA sistemine etkin bir şekilde erişebilmesi için süreci kolaylaştırmak ve kişileri bilgilendirmek amacıyla Milli Eğitim Bakanlığının desteğini talep etmiştir.

**65 yaş üstü kişiler Vefa Sosyal Destek Grubu hakkında bilgi sahibi mi?
(Vefa Sosyal Destek Grubu, 65 yaş üstü kişilere market alışverişi ve diğer
gereklikler konusunda hizmet sunan bir devlet kurumudur)**

Danışma Kurulu üyelerinin çoğu, topluluklarındaki yaşlıların (hem göçmenler hem de yerel halk) Vefa Sosyal Destek Grubu hakkında bilgi sahibi olmadığını belirtmiştir. Grupta Arapça konuşan kişiler bulunmadığından konuya ilişkin bilgisi olan bazı göçmenler de Grupla iletişime geçememiştir. Üyeler buna benzer hizmetlerin sosyal medyada geniş bir şekilde tanıtılması gerektiğini vurgulamıştır.

Şanlıurfa'da Danışma Kurulu üyelerinden bazıları Vefa Sosyal Destek Grubuna gönüllü olarak katılmıştır. Gaziantep'teki üyeler, 65 yaş üstü bireylerin 155 ve 112 hatlarını arayarak bu Grubun hizmetlerinden faydalanabildiğini ve ailelerindeki çocukların onlara yardımcı olduğunu belirtmiştir.

Kilis'te kurul üyelerinin neredeyse hiçbiri Vefa Sosyal Destek Grubu hakkında bilgi sahibi değildir. Kocaeli'de Türk aileler Grup hakkında bilgi sahibi olup destek alırken göçmen ailelerin hizmet hakkında bilgisi olmadığı görülmektedir. Yalnızca Kahramanmaraş ve İzmir'de daha fazla sayıda kişinin hizmet hakkında bilgi sahibi olduğu öğrenilmiştir.

Karşılaşılan zorluklardan bir diğeri ise göçmen ailelerdeki yaşlıların telefonunun olmaması ve bu nedenle konuya ilişkin bilgileri olsa dahi Grubu arayamamalarıdır. Vefa Grubunun irtibat numarası bu toplantı sırasında Kocaeli'deki Kurul üyeleriyle paylaşılmıştır. Fakat bu hizmete ilişkin bilgilerin her bölgede geniş bir şekilde yer bulması gerekmektedir.

**COVID-19 haricinde herhangi bir acil durumda nereye başvurmanız
gerektiğini biliyor musunuz? (ör. aile içi şiddet vb.)**

Üyelerin çoğu COVID-19 haricindeki bir acil durumda 155, 112, 156 veya 184 numaralı yardım hatlarını arayabileceklerini ya da polis istasyonlarıyla, hastanelerle veya şehirdeki Türk Kızılay Toplum Merkeziyle irtibata geçebileceklerini belirtmiştir. Kayseri'deki topluluklar bu irtibat yollarını Toplum Merkezindeki koruma aktiviteleri aracılığıyla öğrendiklerini belirtmiştir. Gaziantep, Sultanbeyli ve Kilis'te az sayıda birkaç üye, acil bir durumda nereyi ya da kimi arayacaklarını tam olarak bilmediklerini ifade ederken Adana'da göçmenlerin çoğunun bu irtibat numaralarını bilmediği görülmüştür.

COVID-19 SALGININA İLİŞKİN BİLGİLENME İHTİYACI ÇALIŞMASI:

DANIŞMA KURULU ÜYELERİYLE TOPLANTI

Ek yorumlar ve gözlemler

Topluluk üyelerinin mevcut COVID-19 salgınına genel olarak farklı şekillerde tepki verdiği gözlemlenmiştir. Bir grup, pek fazla önlem almayıp kadercilik yolunu seçerken bazı kişiler ise topluluklarında olumlu davranışları uygulayıp teşvik etmektedir. Üçüncü bir grup ise enfeksiyon riski karşısında kaygı ve panik hissine kapılmaktadır. Bu durum özellikle kadınlar (hamile olanlar dâhil) ve çocuklar arasında yaygın olarak görülmektedir. Bazı kişiler işsiz kalma endişesi de duyarken bazıları ev temizliğinde çamaşır suyunun aşırı kullanımının sağlık üzerinde yol açabileceği olumsuz etkiler konusunda sıkıntı yaşamaktadır.

Topluluk üyeleri, Türk yetkililer tarafından alınan kısıtlayıcı önlemleri takdir etmektedir. Fakat COVID-19, uzaktan eğitim ve Vefa Sosyal Destek Grubu hakkındaki bilgilerin göçmenler ve yerel topluluklar arasında çeşitli kanallar aracılığıyla daha fazla yaygınlaştırılması gerekmektedir.

Adana'da Danışma Kurulundaki göçmenler, salgının günlük yevmiye ile çalışan kişileri daha fazla etkilediğini ifade etmiştir. İşsizlik artarken kişilerin ekonomik koşulları da kötüleşmekte, aileler ve sosyal hayat da etkilenmektedir. Bu nedenle bu kişiler iş aramak için dışarı çıkmak zorunda kalmakta, "Evde kal" çağrısına uyamamaktadır.

Mersin'de göçmenlerin ekonomik durumlarının iyi olmaması ve maske, eldiven, dezenfektan ve deterjan gibi hijyen ürünlerini alamaması nedeniyle enfeksiyon riskinin daha fazla olduğu ve gerekli önlemleri alamadığı düşünülmektedir. Göçmenlerin evlerinde genellikle birden fazla aile veya aile üyesi bulunmaktadır. Kalabalık yaşam koşulları ve kişilerin eve giriş çıkış hareketinin sıklığı, özellikle de evde kalan yaşlılar için enfeksiyon riskini artırmaktadır. Bazı göçmenler daha öncesinde hastanede tedavi olurken çeşitli zorluklarla ve ayrımcılıkla karşılaşmıştır. Bu durumun yakın zamanda COVID-19 salgınının ortaya çıkmasından sonra daha da arttığı görülmektedir.

İzmir ve Sultanbeyli'de kurul üyeleri korunmasız aileler arasında işsizliğin artması nedeniyle mali desteğe, hijyen setlerine ve çocuklar için hikâye kitapları gibi materyallere ihtiyaç olduğunu ifade etmektedir. Sultanbeyli'de topluluk üyelerinin evde kalma tavsiyesine uymadığı gözlemlenmektedir. Çalışmak için evden çıkan birçok ebeveyn, Toplum Merkezindeki çalışanlara çocuklarını Çocuk Dostu Alanlara bırakıp bırakamayacağını sormuştur. Şanlıurfa'da Danışma Kurulu üyeleri, toplulukların sokağa çıkma yasağı gelmesi halinde iş bulamamaktan ve marketten gıda ve diğer gerekli ürünleri alamamaktan korktuklarını belirtmiştir.

Kocaeli Toplum Merkezindeki Türk Kızılay çalışanları, toplulukların COVID-19'a ilişkin bilgi ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla daha bütüncül bir yaklaşım geliştirilmesi gerektiğine vurgu yapmıştır. Örneğin, Toplum Merkezinde sağlık uzmanlarından, çocuk gelişimi uzmanlarından veya çocuk etkinliği görevlilerinden ve psikologlardan oluşan bir ekibin ilgili soruları cevaplandırmak için destek verebileceği bir COVID-19 telefon hattının faydalı olabileceği dile getirilmiştir. İş akışını geliştirmek ve Toplum Merkezindeki toplulukların taleplerini karşılamak amacıyla konuya ilişkin daha kapsamlı bir tartışmanın Türk Kızılay'ın Ankara ofisinde bulunan sektör ekipleriyle yürütülmesi gerekmektedir.

COVID-19 SALGININA İLİŞKİN BİLGİLENME İHTİYACI ÇALIŞMASI:
DANIŞMA KURULU ÜYELERİYLE TOPLANTI

KISITLAMALAR VE ZORLUKLAR

Danışma Kurulu, 16 bölgenin her birinde bulunan Toplum Merkezlerinin çevresindeki topluluğu temsil eden bir grup olsa da toplulukların durumu, bilgi eksiklikleri ve algısı konusunda genel bir bilgi sahibi olmak amacıyla göçmenleri ve yerel toplulukları hedef alan bir hızlı değerlendirmenin/ Bilgi, Tavrı, Algı (KAP) değerlendirmesinin yürütülmesi gerekmektedir. Dahası Danışma Kuruluyla gerçekleştirilen bu istişare, bir analizde ele alınabilecek sağlık hizmetleri erişimi, güvenlik ve sosyal uyum gibi konuları kapsamamaktadır.

Danışma Kuruluyla yürütülen bu istişarede yaşanan temel zorluk, teknik açıdan kaynaklanmıştır. Bazı üyelerin internet erişimi olmadığından toplantı ortak telefon bağlantısı üzerinden gerçekleştirilmiştir. Yaşanan başka bir zorluk ise tüm kurul üyelerinin aynı zamanda müsait olmayışıdır.

COVID-19 SALGININA İLİŞKİN BİLGİLENME İHTİYACI ÇALIŞMASI:
DANIŞMA KURULU ÜYELERİYLE TOPLANTI

ÖNERİLER

Derhâl alınacak aksiyonlar

Sıra No	Faaliyetler	IEC ürünleri/Kanallar
1	<p>Kişilerin olumlu davranışları benimsemesi için temel bilgilerin toplumla paylaşılması. Tespit edilen bazı konular şunlardır:</p> <ul style="list-style-type: none">• Belirtiler ve COVID-19• Kimler risk altında?• COVID-19 bulaşma şekli• COVID-19'dan korunma yolları• Kronik hastalığı olan kişilere yönelik önlemler• Hamile kadınlara yönelik önlemler• Seyahat ve 14 günlük karantina• Maske kullanımı• Ruhsal Sağlığa İlişkin Unsurlar• COVID-19 konusunda güvenilir bilgi kaynakları• Enfeksiyon durumunda yapılması gerekenler• Gidilebilecek hastaneler• COVID-19'a dair soruları cevaplandırabilecek kişiler• COVID-19 kapsamında çocuklara yönelik bilgiler	<p>Türk Kızılay'ın Toplum Merkezi sosyal medya hesaplarında, Türk Kızılay'ın COVID-19 internet sayfasında, Danışma Kurulu WhatsApp/Facebook gruplarında ve Toplum Merkezindeki Genç Danışma Kurulunda kullanılmak üzere Türkçe, Arapça ve İngilizce dillerinde e-broşürler ve videolar (mümkünse işaret diliyle)</p>
2	<p>Türk Kızılay'ın sunduğu bilgilendirme hizmetlerine ve COVID-19'a ilişkin diğer hizmetlere dair temel bilgilerin topluluklara ulaştırılması.</p> <ul style="list-style-type: none">• Türk Kızılay bilgilendirme hizmetleri – Toplum Merkezi sosyal medya hesapları/telefon hattı/Türk Kızılay çağrı merkezi• Türk Kızılay'ın COVID-19 hizmetleri• Vefa Sosyal Destek Hizmetlerine ilişkin bilgiler• Uzaktan Eğitim Programına ilişkin bilgiler	<p>Türk Kızılay'ın Toplum Merkezi sosyal medya hesaplarında, Türk Kızılay'ın COVID-19 internet sayfasında, Danışma Kurulu WhatsApp/Facebook gruplarında ve Toplum Merkezindeki genç danışma kurulunda kullanılmak üzere Türkçe, Arapça ve İngilizce dillerinde e-broşürler/kitapçıklar ve videolar (mümkünse işaret diliyle)</p>
3	<p>Her bölgede tespit edilen söylentilere/yanlış anlaşılmalara müdahale edilmesi</p>	<p>Her bölgeye özel e-bülten, e-broşür ve videolar</p>
3	<p>Göçmenlerin yaşadığı alanlarda temel mesajların megafon vasıtasıyla ulaştırılması kapsamında Toplum Temelli Sağlık ve İlk Yardım (CBHFA)/Türk Kızılay gönüllülerinin harekete geçirilmesi</p>	<p>Megafon yardımıyla bilgilendirme yapılması</p>
4	<p>Temel bilgileri ve IEC materyallerini yaygınlaştırmak ve bilgi eksikliklerini ve durumu anlamak amacıyla Danışma Kurulu ve Genç Danışma Kurulu üyeleriyle iki haftada bir çevrim içi toplantıların yapılması</p>	<p>Toplum Merkezlerinin iki haftada bir düzenlediği raporlar</p>

5	En fazla risk altında olanları, sağlıklı davranışların önündeki engelleri, bilgi ihtiyaçlarını, tercih edilen/güvenilen angajman kanallarını ve risklere ilişkin toplum algısını tespit etmek amacıyla hızlı değerlendirmenin/Bilgi, Tavrı ve Algı (KAP) değerlendirmesinin yürütülmesi	Alıntı ve detaylı değerlendirme raporu
6	Toplulukların sorularına, geri bildirimlerine ve söylentilerine cevap vermek amacıyla mevcut geri bildirim mekanizmasının kullanılması ve gerekli olduğunda yeni iletişim kanallarının geliştirilmesi	Geri Bildirim Mekanizması Raporları
7	Genel sağlık davranışlarını tanıtmının teşvik edilmesi ve şüphelerin, yanlış bilgilerin ve söylentilerin uygulanabilir ve doğru bilgilerle ele alınması amacıyla Sağlık ve Psikososyal Destek ekibiyle birlikte çalışarak ve halk arasında etkin kişilerden (ör. toplum liderleri/dini liderler) faydalanarak Toplum Merkezindeki toplum üyeleri için çevrim içi bilgilendirme seminerlerinin düzenlenmesi	WhatsApp/Skype toplantıları vasıtasıyla
8	Çalışanların/gönüllülerin topluluklarla etkileşime geçmesi için kılavuz notlar	“Temel İpuçları ve tartışma” kapsamında IFRC Risk İletişimi ve Toplum Katılımı (RCCE) belgesi

Orta ve Uzun vadeli planlar

Sıra No	Faaliyetler	IEC ürünleri/Kanallar
1	Temel bilgilerin sağlanması ve dinleyici sorularının cevaplanması amacıyla Türk Kızılay'ın Facebook sayfasında doktorlarla/ CBHFA gönüllüleriyle/toplumda etkin kişilerle canlı oturumların düzenlenmesi	Türk Kızılay İletişim Departmanı ile yürütülen iş birliği vasıtasıyla
2	Televizyon kanalları ve radyo aracılığıyla yaygınlaştırılmak üzere gerekli IEC materyallerinin geliştirilmesini desteklemek amacıyla toplulukların bilgi eksikliklerini ve algılarını sahada paylaşmak kapsamında Sağlık Bakanlığıyla iş birliği yapılması	Gerekli olduğunda değerlendirme raporlarının/ geri bildirim mekanizması raporlarının paylaşılması
3	Uygulanabilirlik çerçevesinde toplu bilgi dağıtımı (ör. radyo) için basın organlarıyla birlikte çalışılması	Radyo programları
4	3 ayda bir algı anketlerinin yürütülmesi	Alıntılar ve raporlar

This project is funded by the European Union.
Bu proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.
هذا المشروع تم تمويله من قبل الاتحاد الأوروبي

Daha fazla bilgi için lütfen bizimle iletişime geçin:

Türk Kızılay

Toplum Temelli Göç Programları

Semih Paslı

Sosyal Uyum Program Sorumlusu

Toplum Katılımı ve Hesap Verebilirlik

(CEA) Odak Kişisi

semih.pasli@kizilay.org.tr

Mehmet Akdaş

Sosyal Uyum Program Sorumlusu

Toplum Katılımı ve Hesap Verebilirlik

(CEA) Odak Kişisi

mehmet.akdas@kizilay.org.tr

Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu (IFRC)

Sayeeda Farhana

Toplum Katılımı ve Hesap Verebilirlik

(CEA) Delegesi,

IFRC Türkiye

sayeeda.farhana@ifrc.org

KizilayTM

KizilayTM

KizilayTM

KizilayTM

www.kizilaytoplummerkezleri.org